

”Jag kan absolut intyga att...” - Svåra situationer genom ett alltför ambitiöst och emotionellt engagerat intygsskrivande, Svensk kyrkotidning, nr 10 2007

Inför en kommande översyn av diakoners och prästers tystnadsplikt (se Göran Bergstrands artikel i SKT), kommer det även att vara angeläget med en anvisning av skrivande av intyg. Tystnadsplikten hävdar konfidentens eller klientens äganderätt till sin berättelse. Men hur ska vi förhålla oss då samma person, eller en ansatt kollega, ber oss återberätta, bekräfta och värdera deras berättelse i form av ett intyg eller rekommendationsbrev. Diakonen och prästen erbjuds ett partnerskap i äganderätten som inte alltid är oproblemiskt. I denna artikel diskuterar stiftsdiakonen med rekryteringsansvar och socionomen Kristina Nedell tillsammans med psykoterapeuten och teologen Jakob Carlander viktiga frågor kring skrivande av intyg och rekommendationsbrev. Kyrkorodningen behöver innehålla anvisningar för såväl tystandsplikt som intygsskrivande. (Ingress)

Att bli delägare i en berättelse: (UR)

Göran Bergstrand har nyligen i en artikel i SKT lyft fram viktiga rekommendationer i det framtida förtydligande av tystandsplikten. Absolut tystandsplikt bör endast vara förenad med bikten. I övrigt bör en gemensam tystandsplikt råda för alla kyrkligt anställda, som regleras i Kyrkorodningen. På så sätt värnar man bäst det förhållande att det alltid är konfidenten som äger sin berättelse. Denna utveckling och förtydligande av tystandsplikten är viktig. Men det leder också vidare till frågan hur diakon och präst ska förhålla sig då den berättande medmänniskan ber oss bekräfta eller på något sätt styrka den andres berättelse i form av ett intyg eller ett rekommendationsbrev. Som kyrkligt anställd ombeds vi då gå i god för en berättelse och uppfattning som den andre delat med sig till oss i det gemensamma samtalet: Vi ser två kategorier av intygsskrivande som hör till diakonen och prästens vardag:

1. Det kan handla om vitt olika skilda men komplicerade situationer då den andre beskriver sig som utsatt och ifrågasatt:

- En ensamstående förälder som befinner sig i en vårdnadstvist
- Den långtidssjukskrivne som blir ifrågasatt av Försäkringskassan
- En utsatt människa vilken inte får den hjälp av Socialtjänsten man tycker sig ha rätt till
- En kollega, präst eller diakon, som befinner sig i konflikt med arbetsgivaren eller Domkapitlet
- En konfident som av myndighet utsatts för olika former av restriktioner: besöksförbud, frihetsberövande, indraget körkort mm

- Asylsökande som inte upplever sig trodda eller korrekt behandlade av myndigheten

I sådana situationer ber den andre ofta oss att intyga och bekräfta såväl en berättelse som en outhärdlig situation. Man kan som präst och diakon också bli ombedd att uttala sig om andra personer man inte träffat, eller om händelser som ligger bakåt i tiden, innan man hade kontakt med konfidenten.

2. Intygsskrivandet kan också vara mer självklart och okomplicerat men fortfarande ansvarsfullt och kanske inte heller det utan fallgropar:

- Intyg om fullgjord praktik eller tjänstgöring
- Rekommendationsbrev i samband med sökande av tjänst
- Utlåtande av praktiktid i samband med rekrytering och antagningskonferens
- Avslutande rapportering och intygande efter provanställning eller avslutat år som pastorsadjunkt

I de senare fallen är skrivandet av intyg ofta en på förhand överenskommen handling som är självklar för alla berörda parter. Det ingår i själva uppgörelsen att vi efter avslutad gemensam arbetstid, samtal eller observation ska skriva ett intyg eller utlåtande.

Gemensamt för alla dessa situationer är att vi blir delägare av den andres berättelse, och att vi istället för att hålla tyst om den tvärtom ska återberätta förstärka och förtydliga berättelsen.

Brist på lagar och anvisningar (UR)

Den diakon eller präst som blir ombedd att skriva intyg är idag i stor utsträckning utlämnad åt sig själv och sitt eget omdöme. Kyrkoordningen tillhandahåller ingen tillämpar information om intygsskrivande i dessa situationer, utöver begravningsväsende och intyg inför kyrkliga handlingar.

Ett intyg eller en rekommendation från diakon och präst kan vara en välkommen hjälp som leder till goda konsekvenser. Men det finns också uppenbara risker med att skriva intyg: Man kan komma att göra tredje part illa genom att aningslöst dras in i juridisk konflikt. Man kan också utsätta såväl sig själv som den berättande för framtida dilemma genom att intyga sådant som inte är sant, eller som man egentligen inte har någon

kännedom om. Att låta sig styras av emotionella skäl och utöva godhet genom att uttala sig drastiskt, självsäkert och övertygande om sådant som man inte vet något om eller som ligger utanför det egna kompetensområdet, kan visa sig vara en förödande kortsiktig strategi. Våra ord kan vara mer betydelsefulla än vad vi tror. Det finns också ärenden från Domkapitel då kyrklig ämbetsbärare varit föremål för undersökning efter att ha skrivit intyg om sådant man saknar kännedom om eller som drabbar tredje part.

Diakoner och präster är inte ensamma om att försätta sig själv och andra i svåra situationer genom ett alltför ambitiöst och emotionellt engagerat intygsskrivande. Som ledamot i Etiska kommittén för Riksföreningen Psykoterapicentrum kan jag (Jakob Carlander) se hur majoriteten av tillsynsärenden idag handlar om människor som känner sig kränkta av psykoterapeuters intyg.

Inom Hälso- och sjukvården finns föreskrifter för utfärdande av intyg (SOSFS 2005:29), vilka vi tror kan vara vägledande också för diakoner och präster:

”Den som avser att utfärda ett intyg skall vara objektiv vid insamlandet av det material som skall ligga till grund för intyget”. (kursiv text)

Den som skriver ett intyg skall dessutom själv överväga ”om det krävs särskild kompetens och erfarenhet för att utfärda intyget och om det finns skäl att ifrågasätta opartiskhet som intygsutfärdare”. (kursiv text)

Vidare sägs: *”Den som inte har tillräcklig kompetens och erfarenhet eller som inte kan iaktta kraven på opartiskhet skall avböja att utfärda ett intyg”.* (kursiv text)

Den som skriver ett intyg måste söka se längre än den stund och relation som för tillfället är för handen. Man måste kunna göra sig bilder av framtida scenarier och hur intyget kan komma att användas:

”Intygsutfärdaren skall beakta att intyget kan få avgörande betydelse i offentliga och enskilda rättsförhållanden och noga se till att endast uttala sig om förhållanden som han eller hon har tillräcklig kännedom om”. (kursiv text)

Människor i utsatta situationer: (UR)

Det är lätt att beröras av en människas berättelse. Och vi ska också tillåta oss att bli berörda. Det är dock viktigt att låta det finnas ett tydligt steg mellan samtal, empati och tystandsplikt, till att sedan skriva ett intyg. Som diakon och präst tjänar vi människor inte minst genom våra ord. De måste vara kloka, sanna och eftertänksamma.

När Du som diakon eller präst ändå känner dig manad att intyga något som hör till den första grupp av intyg vi nämnde ovan, tänk då på följande moment:

- Gör skillnad i intyget mellan vad den andre berättar och vad som är dina observationer. Den som läser intyget ska kunna göra skillnad på berättelse och iakttagelse
- Uttala dig inte om tredje person, som inte varit närvarande i rummet och ställ absolut inga diagnoser av vare sig berättande eller tredje person
- Var inte kritisk mot andra parter Du inte träffat; vare sig personer eller myndigheter
- Tänk efter; vad är det egentligen jag kan intyga? Kan jag stå för detta om jag sedan blir kallad dit till vilket intyget vänder sig till: Migrationsverk, Försäkringskassa eller Domkapitel?
- Skriver Du för att Du vet, eller för att Du tycker synd om? Har Du kompetens och är Du opartisk? Om Du svarar nej på den frågan och Du ändå skriver ett intyg bör detta framgå av intyget.
- Skriver Du ett intyg om ett barns situation bör Du ha båda vårdnadshavarnas medgivande.
- Är Du tveksam? Välj då att inte skriva intyg. Det finns kanske bättre sätt att stödja den andre på.

Intyg vid kyrklig praktik, antagning och rekrytering: (UR)

(Detta avsnitt tänkte jag att Du skriver helt och så får jag titta på det efteråt)

Sammanfattning: (UR)

(Har Du kloka ord att knyta ihop påsen med?)